

การพัฒนาหลักสูตรนาโนเทคโนโลยีให้เกิดความยั่งยืน

พิทักษ์ อยู่มี**

นาโนเทคโนโลยีเริ่มเป็นที่สนใจในประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรปอย่างจริงจังเมื่อปี ค.ศ. 2543 และได้แผ่ขยายไปเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ของงานวิจัยทั่วโลกในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ประเทศที่อยู่ในย่านเอเชีย-แปซิฟิก อย่างเช่น จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ไต้หวัน อินเดีย และ สิงคโปร์ ล้วนแข่งขันกันเพราะต้องการจะเป็นเจ้าของเทคโนโลยีดังกล่าว สำหรับประเทศไทยนั้นก็ เริ่มมีผู้สนใจในศาสตร์นี้กันเป็นจำนวนมาก เริ่มตั้งแต่รัฐบาลที่มีการตั้งศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2547 มหาวิทยาลัยต่างๆ มีการจัดตั้งศูนย์วิจัยทางด้านนาโนศาสตร์และนาโนเทคโนโลยี เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น ในภาคประชาชนก็มีความตื่นตัวในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก มีการจัด ประชุมสัมมนาขึ้นบ่อยครั้ง มีหนังสือแต่งโดยคนไทยออกมาขายกันมากขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อมอง ถึงความพร้อมทางด้านบุคลากรของประเทศไทยเราแล้ว ดูเหมือนว่าจะยังมีปัญหาเนื่องจากเรายังมี จำนวนนักวิจัยในสาขานาโนเทคโนโลยีจำนวนน้อยอยู่ การแก้ปัญหานี้อาจทำได้ 2 แนวทางคือ

แนวทางที่ 1 สร้างกลไกให้มีการข้ามสาขา โดยถ่ายโอนความสามารถที่มีอยู่จากสาขาอื่นที่ ใกล้เคียง เพื่อเข้ามาทำงานวิจัยในสาขานาโนเทคโนโลยี

แนวทางที่ 2 ส่งเสริมความสนใจให้นักเรียน นักศึกษา ไปเรียนต่อทางด้านนาโนเทคโนโลยี ให้มากขึ้น เพื่อกลับมาทำงานวิจัยในสาขานี้ในอนาคต

การแก้ปัญหานั้นแนวทางแรกนั้นคงเป็นหน้าที่ ของหน่วยงานสนับสนุนการวิจัย เช่น สำนักงานกองทุน สนับสนุน การวิจัย ศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ เป็นต้น สำหรับการแก้ปัญหานั้นแนวทางหลังนั้นเป็น เป้าหมายที่ โครงการ การพัฒนา หลักสูตรนาโน เทคโนโลยีให้เกิด ความยั่งยืนนี้หวังว่าจะช่วยเหลือ ประเทศไทยได้บ้าง โครงการ ลักษณะนี้เป็นที่นิยมกันใน ประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะสามารถสร้างเครือข่าย ของความสนใจให้เกิดขึ้นตั้งแต่ นักวิจัยยังเยาว์วัยอีกทั้ง ยังสร้างทัศนคติว่าการทำงานกันเป็นเครือข่ายนั้นมีความ สนุกสนานและทำงานได้มีพลวัตมากขึ้น

ดังนั้นทางกลุ่มวิจัยนาโนศึกษาของ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏ พิบูลสงคราม (รายละเอียดสามารถสืบค้นข้อมูลหน่วยวิจัยได้ที่ <http://nano.psu.ac.th>) จึงสนใจที่จะนำความรู้ทางนาโนเทคโนโลยีที่อาจจะดูว่าเป็นเรื่องไกลตัวเข้าไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนหรือที่เรียกว่า **นาโนศึกษา (Nano education)** ให้รู้สึกว่าการศึกษาค้นคว้าเป็นเรื่องใกล้ตัวและน่าสนใจโดยเฉพาะความรู้ทางนาโนเทคโนโลยีที่เป็นศาสตร์ใหม่และกำลังเป็นที่สนใจ ทางกลุ่มวิจัยจึงได้มีการประสานความร่วมมือทางวิชาการกับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรเกียรติ์ เกิดเจริญ จากหน่วยส่งเสริมศักยภาพทางนาโนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ เพื่อสร้างเครือข่ายการวิจัยและการพัฒนางานนาโนศึกษาขึ้นในคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รูปที่ 1 หน้าเว็บเพจของหน่วยวิจัยนาโนศึกษา <http://nano.psu.ac.th>

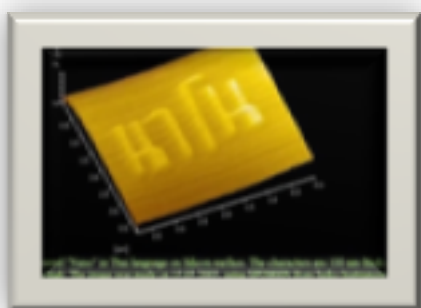
จากการที่คณะกรรมการการอบรมและสัมมนานาโนเทคโนโลยี ของ ศูนย์นาโนเทคโนโลยี แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช) ได้มีมติให้เรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาเพื่อหารือแนวทางการทำให้เกิดหลักสูตรนาโนเทคโนโลยีเกิดความยั่งยืน นั้น ทางศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาหลักสูตรนาโนเทคโนโลยีขึ้นมาชุดหนึ่งที่ประกอบด้วย ผู้อำนวยการฝ่ายถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิชาการ ของศูนย์นาโนเทคโนโลยี ดร. ศิริศักดิ์ เทพาคำเป็นประธาน และคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยทีมงานจาก สวทช จำนวน 6 คน โดยมี ที่ปรึกษาทั้งหมด 4 คน ประกอบไปด้วย

1. นางเบญจลักษณ์ น้ำฟ้า	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. นางนิรมล ตูจันทา	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. นายสันติ วิจิทธภรณ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. นายพิทักษ์ อยู่มี	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เพื่อทำหน้าที่ กำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตร นาโนเทคโนโลยีเพื่อถ่ายทอดความรู้ทางด้านนาโนเทคโนโลยีให้เกิดความยั่งยืน ต่อเนื่อง และขยายผลไปสู่ภาคอุตสาหกรรม สถาบันการศึกษา หน่วยงานของรัฐ และบุคคลทั่วไปที่สนใจให้เพิ่มมากขึ้นและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ให้คำแนะนำปรึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้นาโนเทคโนโลยี โดยวิธีการจัดฝึกอบรม/สัมมนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามกลุ่มเป้าหมายที่วางไว้

จากการประชุมครั้งที่ 2/2550 เมื่อวันศุกร์ที่ 4 พฤษภาคม 2550 ณ ห้องประชุมศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ ได้สรุปประเด็นการประชุมเกี่ยวกับการทำงานเพื่อให้เกิดความยั่งยืนดังนี้

1. ควรมีการสำรวจข้อมูลการเรียนการสอนในแต่ละช่วงชั้น เพื่อทราบถึงแผนการเรียน และแนวทางที่จะนำเนื้อหาหลักสูตรนาโนเทคโนโลยีเข้าไปสอดแทรกในแผนการเรียนของแต่ละช่วงชั้นได้
2. ควรปรับปรุงสื่อ หนังสือ ที่มีศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติมีควบคู่กันไป เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและแผนการเรียนของแต่ละช่วงชั้น
3. ควรเน้นการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา โดยวิธีการเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวที่มีขนาดเล็กเพื่อเป็นการเสริมสร้างทักษะในการใช้จินตนาการ ทักษะจากการดู การจำ โดยไม่เน้นในรายละเอียดมากนัก และควรเลือกโรงเรียนตัวอย่างที่สนใจเข้าร่วมทดลองใช้หลักสูตรนาโนฯ เพื่อเป็นโรงเรียนนำร่องก่อน
4. จัดทำสื่อ VCD หนังสือ นิทาน หนังสือนอกเวลาเพิ่มเติมเช่น VCD ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ หรือหนังสือนิทานที่มีภาพประกอบสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
5. ควรมีการจัดตั้งทีมผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการ เพื่อมาช่วยให้คำแนะนำในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรนาโนเทคโนโลยีให้มีสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของ กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ กระบวนการศึกษาธิการ

ในฐานะที่ผู้เขียนเป็นนักเคมีจึงขอนำเสนอ ร่างตัวอย่างของการเรียนรู้ในมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ของกระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ สาระที่ 3 เรื่องสารและสมบัติของสาร กับมาตรฐานการเรียนรู้ด้านนาโนเทคโนโลยี

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)

สาระที่ 3 : สารและสมบัติของสาร

มาตรฐาน ว 3.1 : เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

ข้อ	มาตรฐานการเรียนรู้ของกระทรวงฯ	มาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้อง
1.	สังเกต สืบค้น สาร ๑๗ สมบัติต่าง ๆ ของสาร	นาโนเทคโนโลยีกับวัสดุ
2.	สืบค้นแบบจำลองการจัดเรียงอนุภาคของสารในสถานะต่าง ๆ	นาโนเทคโนโลยีกับวัสดุและความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ผิวของวัสดุนาโน (สื่อวีซีดี เรื่องพื้นที่ผิว)
3.	สำรวจ ตรวจสอบ ๑๗ และอธิบายสมบัติความเป็นกรด-เบส ของสารละลาย	การเกิดปฏิกิริยาเคมีของอนุภาคนาโนของโลหะและโลหะออกไซด์
4.	สำรวจตรวจสอบสมบัติของสาร อธิบายองค์ประกอบสมบัติของธาตุและสารประกอบ	สารแขวนลอยของอนุภาคนาโน และความรู้เกี่ยวกับสารแขวนลอย สมบัติการนำไฟฟ้าของวัสดุนาโน
5.	สำรวจตรวจสอบ หลักการแยกสาร	วัสดุที่มีรูพรุนในระดับนาโนเมตรสำหรับการคัดกรองสาร

มาตรฐานที่ ว 3.2 เข้าใจหลักการและธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร การเกิดสารละลายการเกิดปฏิกิริยาเคมี มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

ข้อ	มาตรฐานการเรียนรู้ของกระทรวงฯ	มาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้อง
1.	สังเกต สืบค้น สาร ๑๗ การเปลี่ยนแปลงสมบัติ มวลและพลังงานของสาร	ผลของพื้นที่ผิวที่มีผลต่อการเปลี่ยนสถานะ การละลาย และการเกิดปฏิกิริยาเคมีของวัสดุนาโน (สื่อวีซีดี เรื่องพื้นที่ผิว)
2.	สำรวจ ตรวจสอบ ๑๗ หน่วยที่ใช้แสดงปริมาณของตัวละลายในตัวทำละลาย	การเตรียมอนุภาคนาโน เช่น ทองคำนาโน และเงินนาโน (สื่อวีซีดี เรื่องทองคำนาโน)
3.	สังเกต สืบค้น สาร ๑๗ ปฏิกิริยาเคมีและสมการเคมีของปฏิกิริยา	ปฏิกิริยาเคมีของโลหะนาโน เช่น ทองคำนาโนและเงินนาโน
4.	สืบค้น อภิปรายผลของสารเคมีปฏิกิริยาเคมีต่อสิ่งมีชีวิต	ความปลอดภัยของวัสดุนาโน และข้อควรระวังในการสังเคราะห์หรือสัมผัสกับวัสดุนาโน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6)

สาระที่ 3 : สารและสมบัติของสาร

มาตรฐาน ว 3.1 : เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

ข้อ	มาตรฐานการเรียนรู้ของกระทรวงฯ	มาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้อง
1.	สืบค้นข้อมูล ฯลฯ โครงสร้างอะตอม	การจัดเรียงตัวของอะตอมในอนุภาคนาโน และ ท่อนาโนคาร์บอน โครงสร้างผลึกในระดับนาโนเมตร
2.	สำรวจตรวจสอบ ฯลฯ สารประกอบและเลขเชิงอะตอมของธาตุ	โครงสร้างผลึกของวัสดุนาโน เช่น โทเทเนียมไดออกไซด์ คาร์บอน เป็นต้น
3.	สำรวจตรวจสอบ ฯลฯ การเกิดพันธะเคมีในโมเลกุลหรือในโครงผลึกของสาร	การจัดเรียงอะตอมและการมองเห็นอะตอมโดยใช้กล้อง STM สมบัติทางไฟฟ้าของท่อนาโนคาร์บอน

มาตรฐานที่ ว 3.2 เข้าใจหลักการและธรรมชาติของการเปลี่ยนสถานะของสาร การเกิดสารละลาย การเกิดปฏิกิริยาเคมี มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

ข้อ	มาตรฐานการเรียนรู้ของกระทรวงฯ	มาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้อง
1.	สำรวจ ตรวจสอบ ฯลฯ การเขียนสมการของปฏิกิริยาทั่วไป	การสังเคราะห์อนุภาคนาโน
2.	สำรวจ ตรวจสอบ อัตราการเกิดปฏิกิริยา ปัจจัยที่มีผลต่ออัตราการเกิด	อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีกับพื้นที่ผิวหน้า , การเร่งปฏิกิริยาเคมีโดยอนุภาคนาโน, ความสำคัญของอะตอมผิวหน้าที่มีผลต่อปฏิกิริยาเคมีของอนุภาคนาโน
3.	สืบค้นข้อมูล กระบวนการและผลิตภัณฑ์จากการแยกแยะธรรมชาติ	ตัวเร่งปฏิกิริยานาโน เช่น อนุภาคนาโนโลหะและวัสดุที่มีรูพรุนในระดับนาโนเมตร เช่น ซีโอไลต์ เป็นต้น
4.	สังเกต ฯลฯ การเกิดและสมบัติของพอลิเมอร์	พอลิเมอร์นาโน และสารนาโนคอมโพสิต
5.	สืบค้นข้อมูล ฯลฯ องค์ประกอบ สมบัติประโยชน์ และปฏิกิริยาของคาร์โบไฮเดรต ไขมัน และ กรดไขมัน โปรตีน และกรดแอมิโน	นาโนคอมโพสิต , นาโนเอนแคปซูเลชัน (nano-encapsulation),ระบบการนำส่งยาและสารออกฤทธิ์

---

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ อยู่มี
สาขาวิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เอกสารอ้างอิง

1. รายงานการประชุม คณะทำงานพัฒนาหลักสูตรนาโนเทคโนโลยีให้เกิดความยั่งยืน ครั้งที่ 2/2550 วันศุกร์ที่ 4 พฤษภาคม 2550 ณ ศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ
2. หน่วยวิจัยนาโนศึกษา [Online] Available : <http://nanopsru.ac.th> [14 มิถุนายน 2550]
3. ศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ [Online] Available : <http://www.nanotec.or.th> [14 มิถุนายน 2550]